

РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА КОМУНИКАТИВНИТЕ СТИЛОВЕ В СОЦИАЛНИТЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Бистра Мизова

In the contemporary society it is prevailing the notion that communication is both a way of establishing successful social interactions and a social skill, which requires development and refinement at individual and group level. The way we get into contacts with other people determines to a large extent our happiness and professional realization.

The theory of communication styles is of great interest (Schulz von Thun, Fr., 1989). A conception, concerning the existence of eight relatively differentiated styles of interaction is underlined by the theory. They determine the type and manner of interaction between an individual and his/her surrounding as well as the nature of verbal and nonverbal patterns in the interpersonal communication.

It is proceeded from the view that each of the styles described is related to certain states of the Self, comprehended as a complex of aspirations, feelings, attitudes and intentions, which characterize a personality and reach the partner in communication through specific verbal messages and non-verbal behavioural patterns.

Човешкото общуване е сложен и многостранен процес. В съвременното информационно общество една от важните роли се отрежда, преди всичко, на индиректната масова комуникация. Социалните интеракции, които осъществява личността, са основна форма на самореализация и на адаптация на индивида в социалната среда. От гледна точка на адаптационните процеси, междуличностното общуване е мощен фактор и механизъм за преодоляване на стреса и дискомфорта в условията на съвременния динамичен начин на живот (Стоицова, Т., 1998).

Целта на настоящата теоретична разработка е да представи теорията за комуникативните стилове, създадена в рамките на Хамбургската психологична школа. В основата на тази теория лежи схващането за съществуването на осем относително обособени стила на общуване, които определят вида и начина на взаимодействие на личността с другите, същността на генерираните вербални и невербални модели. Създателят на учението за комуникативните стилове —

Фридман Шулц фон Тун, изхожда от разбирането, че специфичните стилове на общуване са свързани с определени психични състояния на Аз-а. „Всеки комуникативен стил отразява своеобразното съществуване на потребности, чувства, нагласи и намерения, характеризиращи личността и достигащи до партньора в общуването посредством специфични вербални послания и цялостно невербално поведение“ (Schulz von Thun, Fg., 1989, с. 57).

Какво представляват различните комуникативни стилове?

1. Стил на зависимия, на нуждаещия се от помощ

Комуникиращият по този начин има за цел да изтъкне своята безпомощност, беззащитност, неумение за справяне с изискванията на средата и социалната реалност, като едновременно с това се опитва да внуши на партньора в общуването, че се нуждае от помощ, нуждае се от някого, който да поеме отговорността и да намери решение вместо него. Генерализираното вербално послание към партньора гласи: „Безпомощен съм, слаб съм, не мога да се справя сам (с проблема).“ Цялостното невербално излъчване — поглед, поза на тялото, жестове и мимики и параезикови елементи, потвърждават неувереността, безпомощността и потребността от закрила и грижа, отсъствието на потенциал за автономна изява. Апелът към партньора в комуникацията също е ясен и недвусмислен: „Ти си силен и компетентен, помогни ми и ме защити.“

Според автора на разглежданата теория, хора, които са развили такъв стил като предпочитан модел на интеракция, в периода на детството са натрупали определен негативен опит във взаимоотношенията с другите, който е оставил отпечатък върху по-късния им психичен живот и функциониране в социалната среда. Този опит, който се проектира в междуличностното общуване и повлиява психичното развитие на личността в зряла възраст и който се открива в посланията с вербален и невербален характер, Шулц фон Тун нарича „аксиомата на психичния живот“. Аксиомата на психичния живот, характерна за неуверения, нуждаещия се от помощ и неговия стил на общуване намира израз в посланието: „Аз съм слаб и безпомощен, все още съм незрял за живота.“

2. Стил на подпомагащия, на протектиращия

В известен смисъл разглежданият комуникативен стил е противоположен на предишния. Той е типичен за хора, обхванати от т. нар. „синдром за подпомагане и протектиране“ (Schmitbauer, W., 1977). В междуличностните взаимоотношения такива хора се проявяват като добри слушатели и по всяко време са готови да дадат съвети, идеи и препоръки; да подкрепят безпомощните, неуверените в себе си и беззащитните; да се грижат за тях и да ги протектират. Личностите, изграждащи такъв комуникативен стил, излъчват самоувереност, сила и непоколебимост. Вербалното послание, което отправят към партньора в общуването, който най-често е от типа на зависимия, на безпомощния, гласи: „Аз не се нуждаю от никого, тук съм, за да ти помогна.“ При опит да се направи кратко описание на невербалното излъчване на носителя на този стил и в частност — на основната поза при започване на комуникацията, би могло да се